

KREŠŤAN

POLITICKÉ A SPOLOČENSKÉ KATOLÍCKE NOVINY
VYCHÁDZAJÚ KAŽDÚ SOBOTU NA ŠEŠŤNÁŠŤ STRANÁCH.

Predplatná cena :
Na celý rok — — — — 4.— koruny.
Na pol roka — — — — 2.— :
Na štvrt' roka — — — — 1.— :
Jednotlivé číslo 8 hal.

Hlavný redaktor :
Dr. ALEXANDER ERNSZT
Zodpovedný redaktor :
JÁN BARTOS, krajinjský vyslanec
Za vydavateľstvo zodpovedný :
JÁN MOLNÁR, pápežský prílát

Redakcia a vydavateľstvo :
Budapest, IV. ker., Ferencz-József-rakpart 27. szám
sem sa majú posielat' predplatky, taktiež dopisy do novin
ohlasy a náhodné reklamácie. Ceny ohlasov dľa tarify.
Rukopisy sa nazpak nedávajú.

Desať čižiem = 32 m. cent. pšenice.

Napísal : **Karol Huszár**, krajinjský vyslanec kresťanskej ľudovej strany okresu šárvárskeho.

Mestskí ľudia hovoria, že sa sedliak ešte nikdy tak dobre nemal, ako za terajšej svetovej vojny. Väčšieho cigánstva, ako je toto, ani diabli z horúceho pekla nemohli vymysleť.

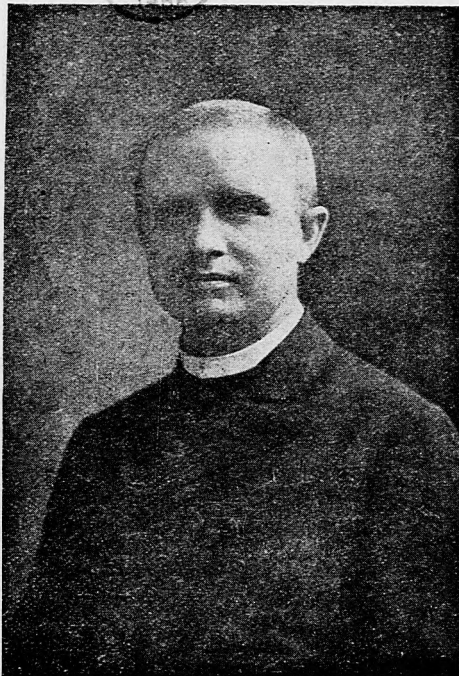
Pred vojnou gazda bol pánom svojho gazdovstva.

Pod vojnou ale obecenstvo gazdov uponížené je v čriedu otrokov.

Čo hospodári na ich poli dorobia, to všetko patrí iným — tak to vyžadujú verejné záujmy a sedliak z toho ani tolko nedostane, čo je potrebné k nahradeniu jeho miznúcej sily. Čo dedinský ľud na poli dorába, to je všetko maximované a všetko mu aj zrekvirujú. Pšenicu, raž, jačmeň, ovos, kukuricu, mak, repicu, hrach, fazuľu, surovú kožu, vlnu, atď. atď. hospodár nesmie za svojet považovať.

Čo ale hospodári prinútení sú kupovať, ku výžive dedinského ľudu potrebné články, nachodia sa v slobodnom obchode a kupci prevádzajú s nimi neslýchanú úžeru. Bakoňskí beťári kedysi nenzdierali tolko, ako včul jednotlivé banky, fabriky,

mlyny a kupecké podniky. Jak neslýchane hroznu úžeru prevádzajú s kamenným uhlím, s drevom na kurivo, s benzínom, petrolejom, so železom, so strojmi, s povrazmi, s remeňom, so šatstvom a čižmami! Zápražnú lichvu, kone, nástroje hospodárskeho vystrojenia pre vojsko za smiešne lacnú cenu vzali gazdom, ktorí tieto veci, keď hospodárstvo ďalej chceli viesť, od kupcov nevýslovne draho museli kupovať. Fabriky a vigéci hneď dostali ich peniaze, zpomedi gazdov mnohí behom troch rokov ešte ani groša nedostali.

Dr. Alexander Ernszt, hlavný správca Katolíckej ľudovej Jednoty, hlavný redaktor «Kresťana», jeho Svätostou najnovšie vymenovaný pápežský prílát.

Hospodár v potutvári obrába svoje pole, má mnoho veľkých starostí, žije v neistote, či sa mu dačo urodí. Čo sa mu ale urodilo, to nepatrí jemu, lež stredištam, válečnej obilnici, vojsku, Rakúsku a bankám.

Nedávno som čítal, že keď jedna z desať členov pozostávajúca hospodárska rodina čižmy chce kúpiť, za cenu desať párov čižiem musí predať 32 m. cent. zbožia. Ktojej hospodárskej rodine ale urodilo sa tolko, aby len za čižmy vyplatila cenu 32 m. centov pšenice?

Mimo čižiem kde sú ešte iné potreby tejto rodiny!

To už ďalej neni k vydržaniu. Preto aj kresťanská ľudová strana v najbližších zasadnutiach snemovne, ako to posiaľ už opätne urobila, znovu a s dôrazom bude žiadať, aby všetky priemyselné články boli maximované, tak ako sú plodiny poľnohospodárske.

Sedlač nie preto krváca na fronte, aby ju za ten čas doma vyžierali.

Organisáčne shromaždenia kresťanskej ľudovej strany.

Shromaždenie v okrese moravsko-svätojánskom.

Z trnavského volebného okresu vyklúčených a dľa nového podelenia ku moravsko-svätojánskému okresu pripojených obcí voličia v nedeľu, 30. septembra popoludní o 3. hodine početne navštívenú poradu vydržovali v obci *Dejte*, ktorá je sídelným miestom jedného hlasovacieho kruhu, volebného okresu moravsko-svätojánskeho. V tejto porade okrem voličov obce *Dejte* početne zastúpené boli obce: *Kátlo*, *Alsódombó*, *Nahács*, *Felsódombó*, *Alsókorompa*, *Felsőkorompa*, *Nádas*, *Binóce*, *Apátszentmihály*, *Pogyár* a *László*. V zastupiteľstve stredišťa kresťanskej ľudovej strany ku porade prišiel *Ján Bartos*, krajinský vyslanec. Medzi mnohými inými v porade boli prítomní: *Ján Plechló*, dekan-farár obce *Kátlo*, farári: *Béla Plechló* (*Alsódombó*), *Ján Gálík* (*Alsókorompa*), *Pavel Kottvan* (*Dejte*) a učiteľia z celého okolia.

Poradu velavýznamnou rečou zahájil *Ján Plechló*, dekan-farár obce *Kátlo*. Krajinský vyslanec *Ján Bartos* potom rečnil o doterajšom účinkovaní a o programme kresťanskej ľudovej strany a obširne vysvetlil cieľ, významnosť a spôsoby organizovania. Voličia túto reč prijali s hlučným oduševnením a na návrh *Jána Bartosa* uzavreli jednohlasne, že v hlasujúcom kruhu dejtánskom a v každej obci na jeho území sa nachodiacej utvoria organizáciu kresťanskej ľudovej strany a hneď aj vyvolení boli: za predsedu hlasujúceho kruhu *Ján Plechló*, dekan farár kátlovský, a za notára *Béla Plechló*, farár obce *Alsódombó*.

Béla Plechló, farár obce *Alsódombó*, za všestranného súhlasu prítomných rečnil potom o nevyhnutelnej potrebnosti organizovania kresťanskej ľudovej strany a predostrel návrh, aby z porady telegrafične pozdravení boli: stredišťe kresťanskej ľudovej strany a *Georg Szmrecsányi*, fõišpán prešporskej stolice. Na predsedníctvo kresťanskej ľudovej strany upravený bol telegramm nasledovnej osnovy:

V organisáčnom okresnom shromaždení kresťanskej ľud. strany 30. septembra v *Dejte* vydrživanom, prítomní voličia s týmto výrazu dajú neskatelnej ich oddanosti a prítulnosti ku krajinskému vodcovstvu kresťanskej ľudovej strany. *Ján Plechló*, dekan, predseda; *Béla Plechló*, farár, notár.

Shromaždenie v spišskej stolici.

Kresťanská ľudová strana spišskej stolice 3. októbra v *Novej Vsi* (*Igló*) vydržievala organizačné shromaždenie. Veľkú dvoranu hostinca «*Vigadó*» z tejto príležitosti do posledného miesta zaplnili vodcovia a voličia, ktorí z celej stolice sišli sa tým cieľom, aby tvorili organizáciu kresťanskej ľudovej strany.

V zastupiteľstve stredišťa krajinskej ľudovej strany kresťanskej ku shromaždeniu prišli krajinskí vyslanci *Anton Beszkid*, *Ján Bartos* a *Jozef Vass*, direktor collegiuma sv. *Imricha*.

Shromaždenie svojou prítomnosťou poctil aj fõišpán stolice *Tibor Máriássy*.

Dr. Martin Pirhalla, prepošt-kanonik sepešhelský, dojímavou, vznešenými myšlienkami vynikajúcou rečou zahájil shromaždenie a keď prítomných srdečne privítal, poukázal na potrebnosť organizovania kresťanskej ľudovej strany v každej obci spišskej stolice.

Dr. Jozef Vass, direktor collegiuma sv. *Imricha*, rečnil potom a za všestrannej hlbokoj pozornosti dokázal, že ľudu treba dať, čo je potrebné ku jeho vývinu a že ku dokonalejšiemu politickému životu treba ho vycvičiť a organizovať.

Ján Bartos, krajinský vyslanec, zatým rečnil o rôznych spôsoboch organizovania a dokázal, že terajšie demokratické pohyby nové úlohy uvalujú na každého, čo sa o to snaží, aby jeho zásady v živote uskutočnené boli. Kresťanská ľudová strana patrí ku tým faktorom, ktorí sú oprávnení ku zostaveniu nového odseka dejepisu Uhorska. Tri roky trvajúca vojna naučila nás, že život štátny vybudovať možno jedine na zásadách kresťanských. Preto aj v stolici organizovať treba kresťanskú ľudovú stranu. Zatým dopodrobna vysvetlil program vlády a kresťanskej ľudovej strany. Oduševnené obecnstvo pod touto rečou opätne hlučnými ováciami dalo výrazu svojmu súhlasu.

Anton Beszkid, krajinský vyslanec, ako nasledujúci rečník dokázal veľkú významnosť kresťanskej ľudovej strany organizovania v každej obci spišskej stolice a podotknul aj rozšírenie volebného práva v smysle demokratickom. Pri rozšírení volebného práva, dľa jeho náhľadov, neni sa čo obávať národnostných prechmatov, bo národnostné pohyby zapríčinil jedine zlý a ostarelý systém verejnej správy. Nacionálne záujmy s požiadavkami doby treba do súzvuku priviesť.

Na túto reč prítomní odpovedali oduševneným élje-novaním a krajinský vyslanec *Ján Bartos* predostrel a ku prijatiu odporúčať resolučný návrh nasledovnej osnovy:

Shromaždenie nech uzavre, že za potrebné drží kresťanskú ľudovú stranu organizovať na celom území stolice spišskej. Za potrebné drží ku tomuto cieľu použiť všetky prostriedky organizovania, aby k dosiahnutiu víťazstva v bližiacich sa politických bojoch, organizácia vo všetkých volebných okresoch stolice prevedená bola.

Ku resolučnému návrhu prehovorili *Franc Klein*, farár obce *Kristályfalva* a *Jozef Piszárscsik*, roľník z *Ha-*

nusfalvy. Shromáždenie zatým jednohlasne prijalo resolučný návrh a previedlo voľbu predsedníctva a výkonného výboru. Za predsedu vyvolený bol Martin *Pirhalla*, prepošt-kanonik sepesielský a do výkonného výboru sú vyvolení:

Ján Csumitta, prepošt-farár (Ólubló), dr. Pavel Dolyák, dekan (Szepesolaszi), Alex. Fedor, farár (Lándok), Ján Fabián-Szlovik, učiteľ (Podolin), Ján Groch, farár (Klunkó), Ludvik Illetsko, farár (Poprúd), Franc Klein, farár (Kristályfalva), Peter Krávecz, dekan-farár (Hanusfalva), Celestin Kompanyik, opát-farár (Lőcse), Jozef Oravecz, učiteľ (Kristályfalva), Jozef Piszárscsik, roľník (Hanusfalva), Ludvik Sax, farár (Káposztafalu), Franc Rolny, opát-farár (Igló), Andor Trumik, farár (Gnézda), Peter Wiecha, prepošt-kanonik (Szepeshely), Štefan Zemanecsik, pápežský komorník (Szepesváralja).

Po prevedenej voľbe zdvihol sa k slovu fõiispán barón Tibor Máriássy. Shromáždenie počilo ho hlučným eljenovaním. Fõiispán poďakoval sa za oslavovanie a aj on dal výrazu svojho presvedčenia nad tým, že vládu podporujúce stránky organizovať majú ich tábor a preto s radosťou vidí, že kresťanská ľudová strana organizuje sa na území spišskej stolice, bo v tomto úfa sa najst najsilnejšiu podporu ku zlomeniu korrupcie. Toto osvedčenie fõiispána s veľkou radosťou vzalo v známost shromáždenie.

Predseda dr. Martin *Pirhalla* poďakoval sa zastupiteľom strediska za ich spoluúčinkovanie a zakľúčil shromáždenie, ktoré ho splnomocnilo, aby v mene prítomných telegrafične vyslovil úctu a oddanosť ministerpredsedovi dr. Alexandrovi Wekerlemu a predsedovi kresťanskej ľudovej strany, ministromi okolo osobnosti kráľa grófovi Aladárovi *Zichymu*.

Porada kresťanskej ľudovej strany snemovej.

V piatok, 5. októbra, popoludní o 6. hod. kresťanská ľudová strana snemová vo vlastnom kruhu vydržovala poradu, ktorej predsedal pápežský prälát, krajinský vyslanec Ján *Molnár* a v ktorej po vybavení bežných záležitostí, za vonkajších členov strany vyvolení boli nasledovní:

Pavel Adamovics, školdozorca (Budapest), Imrich Arany, farár (Bakonysárkány), Eugen Barna, mestský hlavný účtovník (Gyöngyös), Jozef Csépany, Mikuláš Csépany, Koloman Csépany, viničiari (Gyöngyös), Ján Czinder, uh. kr. zverolekár (Gyöngyös), Franc Dredor, viničiar (Gyöngyös), Alojs Karoly, dekan-farár (Szene), Otto Krywald, správca collegiuma (Budapest), dr. Ludvik Kassa, pravotár (Gyöngyös), Anton Kornits, viničiar (Gyöngyös), dr. Vilhelm Krasznay, pravotár (Gyöngyös), Koloman Lintner, okresný zverolekár (Gyöngyös), Jozef Malicsky, dekan-farár (Erdőbénye), rytier Ján Malenicza (Temesvár), Aladár Mikos (Budapest), Tomáš Milbich, kaplán (Budapest), Mikuláš Magócsy, notár (Gyöngyőshalász), Ladislav Palócz, novinár (Budapest), Ludvik

Perlaky-Prasser, katechéta (Budapest), Gejza Pór, správca vydavateľstva novín (Budapest), Viktor Radnay, dekan-farár (Nógrágludány), dr. Elemér Sereghy, správca hudobného konservatória (Budapest), dr. Štefan Somogyi, pravotár (Gyöngyös) a Zoltán Vastagh, osnovník polície (Gyöngyös).

Udalosti svetovej vojny.

Z talianskeho bojišta. Monte San Gabriele aj v predošlom týždni bol javišťom väčších-menších útokov zo stránky Talianov, ktorí nielen že nevedeli dosiahnuť žiadnych úspechov, lež utrpeli nevýslovne veľké ztraty. Návodom Angličanov Taliani chystali sa ku novej veľkej ofenzíve na fronte Isonza. Uhorsko-rakúske veliteľstvo ich ale predbehlo, prekvapilo, pri čom rakúske a uhorské čaty udajne pretrhly taliansky front a zajaly 80 tisíc Talianov.

Z ruského bojišta. Rusi po dlhej prestávke 6. októbra pri Serethi začali útočiť proti našim posiciam. Všetky ich útoky zmazali sa na hrdinstve našich čiat, ktoré ukoristily viac obrnených automobilov, strojových pušiek a zajaly 450 Rusov.

Na macedonskom fronte minulého týždňa zvláštnej udalosti nebolo.

Západné bojište Nemcov proti Francúzom a Angličanom. Nemci na verdunskom fronte odrazili aj dvanásty útok Francúzov. Angličania vo Flandrii proti nemeckému frontu hodili do boja 11 divízií, dľa srovnávacích sa zpráv ale, utrpeli veľmi veľké ztraty.

Boje v povetrí.

Dňa 3. októbra jedon roj našich námorníckych letúňov zdarne bombardoval železničné osady Ronchy a nádražie v Pollazze. — Útok talianskych letúňov na Pólu v noci s 2. na 3. októbra nezapríčinil ani škody, ani ztraty.

Zprísnený boj podmorskými loďami.

Anglický pancierový križiak «Drake» obsahu 14.000 tún potorpedovali blízko severného pobrežia Irska.

Revolúcia v Rusku.

V celom Rusku panuje úplná anarchia. Kerenski utvoril si novú vládu, proti čomu ostro vystúpila v Petrohrade stále zasedajúca konferencia demokratov.

Prečo žiadame všeobecné, rovné volebné právo s tajným hlasovaním?

Napísal: Anton Beszkid, krajinský vyslanec kresťanskej ľudovej strany okresu starolubovenského.

Medzi čtenými čitateľmi «Kresťan» a budú snád mnohí, čo sa nad tým čudujú, že opposícia tak veľkú váhu kladie na otázku všeobecného, rovného volebného práva s tajným hlasovaním a že túto záležitosť medzi najdôležitejšími reformami, aké súrne majú byť preve-

dené, stavá na prvé miesto. Skutočne aj medzi všetkými problémami parlamentu, ktoré do života najhlbšie siahajú a najrýchlejšie majú byť do života uvedené, je otázka volebného práva.

Krajinskej konštitúcie najprvou požiadavkou je, aby ľud mal právo o štátnych záležitostiach svoju mienku slobodne vysloviť, opravdového konštitucionalizmu podmienkou ale je, aby vôľa ľudu slobodne uplatnená bola a aby mu možné bolo vládu, ktorú za dobrú nedrží, odstrániť a na jej miesto postaviť inú.

Aby teda ľud svoju vôľu uplatnil a previesť mohol, v prvom rade potrebné je, čo možno najširším vrstvám obyvateľstva dať hlasovacie právo a toto je všeobecné právo volebné.

Aby toto všeobecné právo bolo rovné, každý občan rovným spôsobom má právo mať ku hlasovaniu.

Konečne má byť tajné, totižto spojené s tajným hlasovaním a preto musí byť slobodné od každého vplyvu a násilenstva.

Volebné právo teda v prvom rade má byť všeobecné, bo veď všeobecné farchy viac-menej každý musí znášať a ako to v tejto hroznej vojne vidíme, každý bez výnimky musí sa zúčastniť v obrane vlasti; keď teda krajina od každého žiada, aby ku verejným farchám prispieval, zároveň aj každý človek môže žiadať, aby v tejto krajine mal hlasovacie právo.

Rovné má byť volebné právo, bo to nasleduje už aj z kresťanského smýšľania, veď pred Pánom Bohom všetci sme rovní, každému teda rovným spôsobom patria práva, chudobným tak ako bohatým.

Konečne najväčšiu váhu kladieme na to, aby volebné právo spojené bolo s tajným hlasovaním, bo veď my to chceme, aby každého človeka vôľa slobodne bola uplatnená, aby jeho vôľa slobodná bola od každého cudzieho vplyvu. Nechceme, aby úradný apparát svedovo násilenstvá páchal proti presvedčeniu ľudu. Nechceme, aby voličia i naďalej vystavení boli pomste a prenasledovaniu. My to chceme a žiadame, aby fõišpáni, hlavní slúžnovci, okresní notári v budúcnosti ľud neschmali hrozbami strašiť, prenasledovať, utláčať a trýzniť.

Takto vyvolení vyslanci budú potom praví zastupitelia ľudu, pracovať budú na tom, aby sa to stalo, čo chce ľud a čo mu k dobrému slúži, tí budú vedieť, čo si ľud žiada a čo opravde potrebuje. Takto zostavený parlament bude povolaný uskutočniť každú sociálnu otázku a utvoriť zcela nový život a zcela novú a blaženú krajinu.

Že náš ľud náklonný je ku všetkému dobrému, to my vieme, lež i to vieme, že pri terajšom volebnom systéme tieto a bársjaké i najšlachetnejšie ciele dosiahnuť nebolo možno.

Do života uvedením všeobecného volebného práva otvara sa nám nový poriadok a nový svet, čo my dychtíve očakávame, bo sme presvedčení, že to prispeje ku zveladeniu a víťazstvu svetového názoru katolíckeho.

Preto nech žije všeobecné, rovné volebné právo s tajným hlasovaním!

Náčelník generálneho štábu o válečnom položení.

Vydavateľ berlinského časopisu «Nationalzeitung» Viktor Hahn shováral sa s náčelníkom generálneho štábu rakúsko-uhorskej armády barónom Arzom, ktorý medzi iným hovoril:

Západné mocnosti vždy v stupňovanejšej miere podporujú talianske vojenské vodcovstvo, čo Taliansko iste pohne ku tomu, aby znova naplo svoju silu cieľom dosiahnutia Triestu. Páru nemajúca hrdinskosť na Isonze bojujúcich našich čiat aj v novších bojoch obstojí na svojom mieste voči namáhaniu sa nepriateľa. Zaujatie Monte San Gabriele pre taliansku armádu môže byť otázkou auktority. Toto miesto je iste veľmi vzácnym pozorovacím miestom, ale viac neni ničím iným. Keby sa bolo dostalo do rúk Talianov, toto bolo by najviac urobilo potrebným náš front trochu opraviť. Ohľadom válečných operácií položení by sa ani najmenej nebolo zmenilo.

Barón Arz ďalej hovoril: Na východnom fronte patrne všetko utíchlo. Či sa presvedčilo nepriateľské vojenské vodcovstvo, že je tam každá snaha marná, to by sme ťažko vedeli ustáliť. Na každý pád môžeme predpokladať, že je marnosť všetkých ich snáh dostatočne dokázaná. Je bezpochybné, že v udalostiach na rusko-rumunskom fronte mimo vojenských uplatňujú sa aj politické ohľady. Toľko je isté, že spojenecké čaty a ich vedenie aj na tomto bojišti zodpovedaly veľkým požiadavkám voči nim.

O ruskej armáde barón Arz hovoril: Ruská armáda začiatkom vojny iste bola najlepšie pripravenou armádou v technickom a materiálnom ohľade. Mimo toho bola v neobyčajnej číselnej prevahe voči armádam ústredných mocností. Preto držal antant za isté, že ruský parný valec v úplnej miere a za krátky čas splní nádeje antantu. Že sa v tejto nádeji sklamali, to neni v poslednom rade skvele slávnou zásluhou našich armád, ktoré na začiatku vojny nielen že prvé útoky musely zadržať, lež spolu so slávnou nemeckou armádou musely prejsť aj do útoku, aby z obrovskej ruskej armády jedon kus za druhým zlomily.

O terajšom stave ruskej armády barón Arz povedal nasledovné: Ku zpäťvedeniu zkazenej disciplíny ruskej armády boli by potrební takí vodcovia, ktorí sa politických machinácií nezúčastňujú a chcú slúžiť len samej záležitosti a nie svojej osobe. S obrovským frontom je spojené, že vplyv vlády trochu klesol. Politická činnosť následkom tohto v stupňovanejšej miere kazí disciplínu v bojujúcej armáde.

Ohľadom možnosti a výhľadov na pokoj barón Arz poukázal na tie prekážky, ktoré mu nedovoľujú osvedčiť sa, preto povedal len toľkoto: Dľa mojej mienky vo vojne pokračovať budeme len dotiaľ, kým neumožníme uzavreť čestný pokoj. Ale vojvodca neschmali dať vplyvať na seba nádejami v rýchle uzavretie pokoja.

Náčelník generálneho štábu s pevnou dôverou čaká

budúce udalosti, bo stav našich armád nikdy nebol taký výtečný, ako teraz. Naše vojenské polozenie je priaznivejšie, ako bárskeby predtým.

Riga.

Riga, hlavné mesto Livonie, ktoré Nemci minulý týždeň zaujali, pozostáva z vnútorného mesta a z troch predmestí (petrohradského a moskovského na pravom a z mitavského na ľavom brehu Dviny); ponad Dvinu vedie jedon loďný a jedon 745 metrov dlhý železničný most. Vnútorné mesto, ktoré do roku 1858. bolo obtočené múrom, má charakter stredného veku; predmestia pozostávajú zo širokých a rovných ulíc. Vo vnútornom meste sú najzaujímavejšie pamiatky. Od roku 1494. do roku 1515. stavaný kaštieľ gótskeho štýlu, ktorý kedysi bol bydlom veľkého majstra mečových hrdinov, teraz je palotou gubernátora. Na námestí pred palotou na osem metrov vysokom kamennom stĺpe stojí socha cára Petra I. s nápisom: Pacificatori Europae. V juhozápadnej časti mesta, oproti starému mestskému domu v dome spolku Čiernohlavých, stavanom r. 1201. je zaujímavá sbierka. Zaujímavé sbierky starožitností sú aj v gótskych domoch takzvanej Malej a Veľkej cechy. Z kostolov vynikajúcejšie sú: Kostol Panny Marie z XIII. stoloetia. v ktorom je vraj najväčší organ na celom svete; chrám sv. Petra. Riga má geologickú a archeologickú sbierku, verejnú knižnicu, divadlo, bursu stavanú vo firenzskom štýle, pamätnú sochu Herdera. Z dobrodejných ústavov a škôl významnejšie sú: polytechnika so 7 triedami, ktorá roku 1894. mala 38 profesorov a 984 poslucháčov, loďná škola, veľkolepý sirotinec, 2 nemocnice atď. Vedecké spoločnosti Rigy sú: Dejepisná spoločnosť a Archeologická spoločnosť. Mesto má 2 verejné záhrady; od mesta na sever rozprestiera sa cárska záhrada, od tej na juhovýchod strelnica a od mesta celkom na východ Wöhrmannov park, jedna anglická záhrada.

Riga roku 1201. založil biskup Albert a pozdejšie ju dal obmurovať. Roku 1255. Riga stala sa arcibiskupským sídlom. Tiež v XIII. stoloetí vstúpila do spolku miest «Hanza» a následkom svojho obchodu značne zbohatla. Roku 1522. nasledujúc učenie Knopkena, prijala reformáciu. Roku 1547. dostala sa pod poľské panstvo. Dňa 15. septembra r. 1621. zaujal ju Gustav Adolf. Roku 1660. Karol XI. vyhlásil ju za hlavné mesto Livonie. Roku 1666. dobíjali ju Rusi a roku 1770. so Sasmi spojení Poliaci, ktorých v nasledujúcom roku Karol XII. s veľkými ztratami odohnal. Dňa 4. júla roku 1710 po tuhom dobíjaní Riga dostala sa do rúk Rusov. Roku 1812. dobíjali a zčiasťky rozstrieľali ju Francúzi.

Bratia Katolíci! Čítajte a predplácajte len v čisto katolíckom duchu písané noviny. Takéto noviny sú «Krestan», ktorý už cez štyriadvadsať rokov bráni našu cirkev, zastáva našu svätú vieru a zmužile bojuje za všetky oprávnené záujmy Slovákov.

Hospodárske zprávy.

Nové nariadenia vlády.

Vláda najnovšie vydala viac nariadení, najvýznamnejšie ustanovenia ktorých sú nasledovné:

O masťi.

Vláda zakázala v pondelok a v piatok v takých obchodoch, ktoré predávajú jedlá, pripravovať pokrmy, ku zhotoveniu ktorých potrebná je rastlinná alebo zvieracia masť alebo olej. Stravovací minister nemocniciam, sanatoriumom a liečebným ústavom zo zdravotníckeho ohľadu smie povoliť výnimku.

O mäse z divých zvierat.

Stravovací minister cieľom zaopatrovania mäsom z divých zvierat a vybavovania vývozu takéhoto mäsa z krajiny, založí Obchodnú kanceláriu pre mäso z divých zvierat (Vadforgalmi iroda). Nariadenie sdeluje aj maximálne ceny divočiny, ktoré budú platné od 15. februára roku 1918. v obchode u dorábatela, u veľkoobchodníka a v ľadovni. Malý obchodník za mäso z jeleňa dľa jakosti smie pýtať 4, 8, 10 korún, za srňacinu 5, 11, 12 korún, za mäso z diviaka 6 kor. 50 halierov, za prednú časť zajaca 3 kor. 80 hal. a za zadnú časť zajačiny 6 korún.

Ceny rozumejú sa za 1 kilogramm.

O prevážaní ošípaných.

Od tohto času dopravný certifikát je potrebný ku prevážaniu zabitých ošípaných, či ich chcú previezť celé, či rozpoltené a či na menšie kusy rozsekané, ďalej ku prevážaniu výrobkov z ošípaných (slaniny, sadla, masťi, udeného mäsa, šunky atď.). Toto nariadenie vstúpilo do života 10. októbra.

O prevážaní výrobkov z kravského a ovčieho mlieka.

Dľa najnovšieho nariadenia vlády ku prevezeniu všetkých výrobkov z kravského a ovčieho mlieka potrebný je dopravný certifikát. Toto nariadenie tiež 10. októbra vstúpilo do života.

O upotrebení mlieka pri chove zvierat.

Počnúc od 15. októbra nesberaným a sberaným kravským mliekom zvieratá chovať vôbec neslobodno. Podžupan (mešťanosta) jednotlivcov, obce a okresy môže oslobodiť od tohto zákazu. Kto sa proti nariadeniu previni, môžu ho odsúdiť až na 6 mesiacov zavretia a až na 2000 horún peňaznej pokuty.

O prevážaní surovej zeleniny a ovocia.

Ku prevezeniu surovej alebo konservovanej zeleniny, strovy a ovocia potrebný certifikát dá direkcja Krajinskej účastinárskej spoločnosti pre obchod so zeleninou, strovou a ovocím (Országos zöldség-, fözelék és gyümölcs forgalmi r.-t. igazgatósága), alebo jej týmto cieľom ustanovený okresný povereník.

CHÝRNIK.

Z biskupstva spišského. Jeho excellencia, osvietený pán biskup spišský dr. Alexander Párvy v svojom poslednom obežnom liste oznámil, že na jeho vyzvanie zariadená sbierka tohto roku v diecési na vznešené ciele Spolku Uh. Červ. Kríža doteraz priniesla 5638 korún a že na válečné siroty, vdovy a invalidov tiež pekne idú milodary. Osvietený pán biskup poveril svojich kňazov, aby za tú nad všetku chválu stojacu obetavosť veriacim s kazateľnic tlučočili jeho vrúčne vďaky a uznanie. Potom uverejnil nasledujúce osobné chýry: biskupský obradník Ján Gürsching vymenovaný je za biskupského druhého tajomníka (sekretára); Michal Sztankó dostal investitúru na bušovskú faru; za duchovných vymenovaní sú: Ján Lipsei do Bjelého Potoka, Roman Lukács do Relova, Florian Fömötör do Dediniek (Kisistvánd) a Franc Ulmanek do Vidernika; s dočasným vedením krompašskej fary poverený je žďarský kaplán Martin Martinkó; ako kapláni prelození sú: Ondrej Gerát z Hornej Zubrice do Žďáru, Vilhelm Vilesinszky z Kézmarku do Ružomberka, Eduard Gazdik z Nižných Ružbachov do Zázrivej a Anton Sykora zo Zázrivej do Niž. Ružbachov; levočský kaplán Jozef Urbán povolovaný je k vojenskej kňazskej službe. — Sv.-peterských halierov tohto roku v celej diecési sossbieralo sa 12.896 korún; sám osvietený pán biskup obetoval na to 3600 kor., veľprepošť Fertsek 120 kor., ostatní kanonici po 100 kor., nebohý belanský farár Alexander Begala poručil 250 korún, v Lipnici sossbieralo sa 307, v Kacvine 113, v Ljesku 100, v Lipt. Sv. Mikuláši 132, v Ludrovej 101, v Markušovciach 200, v Námestove 300, v Nižnej 251, v Rabči 139, v Sedliackej Dubovej 137, v Ružomberku 223, v Šavniku 130, vo Vlachoch 115, v Podhradí 202, v Trstenej 137, v Tvrdošine 153, v Zakamenokline 208 korún.

Zasnúbenie. Aditu Bresztyenszky, dcéru Kolomana Bresztyenszkého, ablegáta kresťanskej ľudovej strany prievidského okresu, zasnúbil si dr. Ján Zsirkó, profesor hl. gymnásia v Prievidzi.

Diecéšanský válečný pomocný fond v Nitre. Z Nitry oznamujú: Nitriansky biskup gróf Vilh. Batthány u kapituly složil 32.000 korún, aby z toho utvorili válečný pomocný fond nitrianskej diecése.

Smrť. Pápežský komorník Franc Beziák, pensionovaný dekan-farár obce Miszlóka, zomrel v Košiciach v 74. roku života svojho.

Premena v direktorskom úrade ostrihomskej učiteľskej prípravovne. Z Ostrihomu oznamujú: Jeho Eminencia kardinál, knieža-primas dr. Ján Csernoch direktora ostrihomskej učiteľskej prípravovne dr. Imricha Sebőka ohľadom na jeho chorobu, nadobudnutú na bojišti urlauboval na 4 mesiace a za zástupcu jeho vymenoval profesora Karola Klindu.

Invalidný fond ostrihomskeho domáceho pluku. Z Ostrihomu píše: Ostrihomský domáci pluk začal sbierať fond pre svojich invalidov. Koncom augusta ten fond mal už vyše 140.000 korún.

Ranený poľný duchovný. Poľný duchovný Pavel Bernatovics, kňaz čanádskej diecése, bol na bojišti ranený. V poľnej káplne slúžil práve svätú omšu, keď doletel granát. Z dvoch dôstojníkov, ktorí mu ministrovali, jeden zomrel a druhý bol ťažko ranený. Samého duchovného silný tlak povetria tak hodil o zem, že za dva dni ležal bez povedomia. Už mu je lepšie, jeho nervy sa ale veľmi otriasly. Cieľom liečenia chceli ho poslať domov, on ale nechce opustiť svojich vojakov.

Na čo sa obracajú katolícke kňazské majetky? Jágerský prälát-kanonik Gabriel Csekó mestu Jágru na vedovod dal 50.000 korún. Jeho Eminencia kardinál, knieža-primas dr. Ján Csernoch na kultúrne a dobročinné ciele najnovšie obetoval 4000 korún. Päťkostolský biskup Julius Zichy pre vdovy a siroty vo vojne padnutých novinárov dal 200 korún.

Hospodársky stav spišskej stolice. Jasenné obilie bolo slabo stredné a jarné mimoriadne slabé. Slabá bola i úroda hrachu. Zemiaky daly strednú úrodu. Druhá úroda tak z otavy ako i z trojky bola ešte podlejšia, než prvá. — Chytlavou slintavkou a kulhavkou nakažené je 105 obcí. Lichvací obchod úplne zaseknul.

Podivný sen. Z Rjeki (Fiume) oznamujú: Tunajší kapucín Spiridion minule na úsvite zostrašený skočil s postele, bo sa mu snivalo, že vlamači sú v kláštornom kostole. Oblečúc svoj habit, ešte ospalivý, bežal do kostola, kde v tom neobyčajnom čase mladú dievku našiel pri soche Lourdskej Panny Marie, ktorá chcela ukradnúť zo zvláštnej úcty obetované zlaté a strieborné pamätné predmety v hodnote asi 16.000 korún; len samá koruna na hlave Marianskej sochy hodna je 8000 korún. Rehoľník pomýlenú nešťastnú dievku odovzdal policii.

Do spiš. Krompach rožňavský biskup za kaplána poslal vojenského duchovného Pavla Kojnoka a tamojšieho kaplána Franca Nagya preložil do obce Gácsfalva.

Počet chovancov spiš. novoveských (iglovských) škôl. Do ev. hlavného gymnásia dalo sa zapísať 418, do štátnej učiteľskej prípravovne 115, do štátnej občianskej chlapčenskej školy (polgárky) 195, do katolíckej dievčenskej polgárky 160, do evanjelickej dievčenskej polgárky 154, do drevopriemyselnej oddielovej školy 50, na obchodný naukobež 48, do štátnej ľudovej školy 210, do katolíckej ľud. školy 525, do evanjelickej ľud. školy 176, do židovskej ľudovej školy 80.

Slávnosť honvédov v Košiciach. 9. honvédsky peší pluk 2. septembra ku spomoženiu vdov a sirôt padnutých honvédov zariadil v Košiciach veľkolepú a krásnu slávnosť, ktorá priniesla 120.000 korún.

Licitácie na vysuperované vojenské kone. Dľa nariadenia ministra orby licitácie na kore vo vojenských koňských nemocniciach budú: v Istvánhute (Spiš) 12. a 26. októbra, novembra, decembra a v Trnovci (Liptov) 16. a 30. októbra, novembra, decembra.

Cena zeme a viníc v Prešporku. V Prešporku 2-jutrovú roľu predali za 7600, 12-jutrovú roľu za 27.792 a poldruhajútrovú vinicu za 4488 korún.

Padnutí hrdinovia košického 9. honv. pešieho pluku. Dňa 8. augusta hrdinskou smrťou zomreli: res. poručík Julius Vinceze, professor stredných škôl, j. r. dobrov. strážmajster Ladislav Engländer, účtovník gál-sécskej sporiteľne; fireri: Ondrej Kumez, Ondrej Kurunczi (Hertnek); kapráli: Pavel Hricz (Szinna), Ján Sporka (Stoosz), Jozef Lesnyik (Pécs), Jozef Szueskó (Saj); frajtri: Ondrej Takács (Baskó), Georg Termann (Kisecséd); honvédi: Ján Bobunsky (Gerlach), Michal Kristóf (Alsószatmár), Alexander Szegedi (Mezőkászony), Georg Czvoreny (Sztára), Michal Dlunkó (Maldur), Michal Koncz (Szentistván), Peter Paucsy (Fehérpatak), Franc Ficsor (Magyargéc), Jakub Gurka (Krig), Jozef Horváth (Petend), Michal Jabrácsky (Berkenyéd), Jan Szopkó (Migléc), Jozef Jarkala (Endrevágás), Michal Feix (Kéžmarok), Pavel Horváth (Füzérkomlós), Ján Bakos (Gyöngyöstarján), Štefan Vavrek (Alsósebes), Štef. Nagy (Erdőhegy), Georg Hamara (Vaspaták), Ján Matisz (Szinna), Jozef Palsa (Hertnek). Pochovali ich na vrchu Lápos a v doline Virág-Vápa. Nech je požehnaná ich pamiatka!

Hrdinská smrť. Zpomedzi officierov spišsko-novovesského (iglovského) naukobehu strojových pušiek v posledných bojoch padli: nadporučík Rudolf Purpriger, poručík Martin Jávorszky, rodák zo spišského Šavnika, a poručík Aurel Häuser, rodák zo spišského Harhova; Häuser ako kommandant III. cugu II. kompanie strojových pušiek 313. honv. peš. pluku, 19. aug. popoludní o 4. hodine granátovou trieskou ťažko bol ranený na rumunskom bojišti na vrchu Ciresoisa a zomrel v kúpeľoch Raile-Slanic. — Rudolf Kolbay, kadetašpirant, strážmajster 3. honv. pešieho pluku, rodák zo spišských Markušoviec, 16. aug. trafený nepriateľskou guľkou do brucha, hrdinskou smrťou zomrel a pochovali ho v osobitnom hrobe vo vojenskom cintoríne pri sybinickom loveckom dome. — Honvédske zástavní Arnold Kubányi, ktorý vlni skončil učiteľskú prípravovňu v Spiš. Novej Vsi, hrdinskou smrťou zomrel na rumunskom bojišti.

Lesný oheň. Koncom augusta v lese spišského biskupa na takzvanom «Baba» vrchu cez šesť dní zúril oheň, ktorý spustošil asi 80 jutár 10—15 ročného lesa. Tak sa zdá, že oheň zapríčinili ušlí ruskí zajatci. Ku haseniu uajchtrejšie ustanovili sa Batizovčania, kým sa Tepličania vyznačili svojou lahostajnosťou a nedbalosťou.

Ušiel z ruského zajatia. Ján Polacsek z 32. jágerského bataillonu, rodák zo Spišskej Novej Vsi, po 22 mesačnom ruskom zajatí ušiel a šťastlivo došiel do svojho rodiska. S ním ušiel z ruského zajatia aj trenčiansky firer Štefan Šedivý.

Učni ako vrahovia. Z Prešova píšú: Dvaja maloletí veľkošarišskí učni so železnou palicou zabili veľkošarišského obyvateľa Jána Lipjanecza. Povedali, že už dávno bol ich hnevnikom.

Zoltánová Zmeskálová z oravského Leština pre válečné siroty obetovala 500 korún.

Mesto Kéžmarok rakúskemu spolku pre spracovanie cellulosity v svojom lese predalo drevo za 1,599.595 korún.

Výhlady na úrodu v Prešporoku. V prešporskej stolici od veľkej suchoty veľa trpely zemiaky, repa a kukurica. V zemiakoch je výhľad len na planú úrodu. Silne vädne aj krmná repa, čo smutne bude vplyvať na vyzimovanie statku. Vinobranné výhlady sú prajné.

Vyznačenie žandárskych okresných strážmajstrov. Za verné služby konané počas vojny v zvláštnom poverení, dostali strieborný záslužný kríž s korunou žandárski okresní strážmajstri Franc Varga (Levoča) a Ján László (Spišská Nová Ves).

Došli zamenení invalidi z Francúzska. V minulé dni došlo 170 uhorských a rakúskych invalidných válečných zajatcov z Francúzska, kde ich zaviezli zo Srbska.

Nešťastie medzi kúpaním. V Starej Lubovni kúpil sa 26-ročný urlaubovaný vojak Nátan Judich s viacerými kamarátmi v rieke Poprade. Náhodou dostal sa do krútnavy tri metre hlbokaj a tam skončil svoj život.

Požiarová smrť 200 ľudí. V Nikolajeve (Rusko) vyrabovali vojaci sklad na pálenku. Medzitým povstal oheň, v ktorom zahynulo vyše 200 ľudí.

Ústredné mocnosti v ľudstve Ameriky. Počet k ústredným mocnostiam prislúchajúcich živlov činí v Amerike 4,662.000 ľudí; z tých je Nemcov 2,400.000, Rakúšanov 1,400.000, Uhrov 738.000 a Turkov 188.000.

Sídlo spišsko-tomašovského okresného notariátstva preložené je do Novej Vsi (Igló).

Na žalúdok chorým

nevyhnutne potrebným liekom je

Jágerská voda,

ktorú od 150 rokov dorábajú **jágerskí milosrdní bratia**. K dostaniu je v každej lekárni, cieľu najprimeranejšie je ale objednať si ju v

Lekárni milosrdných bratov

v **Jágrí (Eger).**

Malá fľaška 80 halierov. Stredná fľaška 2 koruny 20 halierov. Veľká fľaška 4 koruny 40 halierov. Menej ako v hodnote 3 koruny neposielať po pošte.

Varujme sa napodobení.

**Svrabľavosť,
Potenie,
Slnečný úpal,
Šupanie kože,
Svrab a hostec,
Neduhy kože, rany,
Opuchliny a staré rany**

istotne lieči zákonom chránený prostriedok. Nešpiní a je zcela bez zápachu. Malý teglík 3 koruny, veľký teglík 5 korún, rodinný teglík 9 korún k tomu patriaceho borovčkového mydla cena 4 K. Adressa objednávok

Alexander Gerő, lekárnik Nagyköros 40.

Ja Anna Csillag

s mojimi 185 cm. obrovskej dĺžky LOREY VLASMI, ktoré som dosiahla 14 mesačným upotrebovaním vlastného vynálezu masti. Toto je jediný osvedčený prostriedok proti prchnutiu ku podporovaniu rastenia a posilneniu pôdy vlasov. — Pri mužských v krátkom čase pôsobí rastenie hustej brady, vlasom a brade dodá prirodzeného lesku a ľahkej ohybnosti a do najvyššieho veku chráni pred časným ošedivením

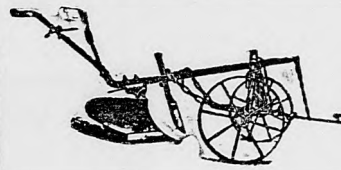
Cena teglika: 6, 10 a 15 kor.

Poštové zásielky vybavujú sa každodenne, pri voprednom zaslaní obnosu alebo s poštovou dobierkou, do všetkých krajov sveta bezprostredne z dielne, kam všetky objednávania upraviť treba.

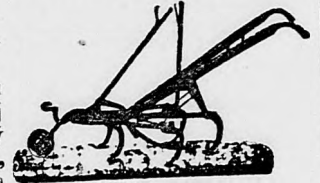
ANNA CSILLAG, Viedeň,
Kohlmarkt 20.

Najlacnejší a najlepší prameň Jozef Marosi a Syn Esztergom 15.

strojov a železného tovaru veľký obchodný dom. Zo skladu zasiela zvláštnej jakosti ocelový pluh za 140.—, dvojitý pluh za 275. K, Juno americkú koňskú motyku za 156.— K (prevádza 5 ľudí robotu) Železnú bránu za 90.— K; zvláštnu bránu s uhlami želom okuvanými za 100 K. Veľký obrázkový cenník na žiadosť pošielame zdarma.

8 halierov

za 1. poštovú dopisničku) stojí vás môj hlavný cenník, ktorý na žiadosť pošle vám

Prvá dielňa na hodiny

Hanns Konrad

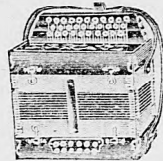
cis. a kr. dvorného zásielcu Brüx číslo 1544.

☞ (Čechy) ☞

Nickel alebo ocelové anker hodinky K 16, 18, 20. Válečné rádium anker hodinky K 18, 22, 26 Bielokovové (Glorie striebro) s dvojitou pokrývkou anker remontoir hodinky K 30. Massívne strieborné anker remontoir hodinky K 40, 50, 60. Budíčky a stenové hodiny vo veľkom výbe e. 3 rokov záruka. Zasielanie s poštovou dobierkou. Zámna povolená alebo návrat peňazí.

Zdarma

na žiadosť každý dostane môj veľký obrázkový cenník, zlatého,

strieborného tovaru a hudobných nástrojov. Husle po K 14.—, 20.—, 25.—, a v. Dobré harmoniky K 16 —, 26 —, 3 —, 50. 2-radové viedeňské harmoniky K 70.—, 80.—, 100.—, 110.—, 3-radové K 180, 200.—, 240.—, 280.— Zámna povolená alebo návrat peňazí. Zásielky s poštovou dobierkou alebo pri voprednom doposlaní obnosu.

Vývozný dom

Hanns Konrad

c. a k. dvorný zásielca Brüx 1545 číslo (Čechy).

Retaze pre rožnú lichvu

Stredného vyhotovenia 9 kor. Ohlávkové retiazky polpevného vyhotovenia 4.50 kor. Trovy zaslania a zaobalenia obťažujú objednávateľa. Objednať možno s vopred doposlaním obnosu alebo s poštovou dobierkou.

Móric Lendvay,
vývozný dom.
Budapešť, VII.,
Kertész-utca 43.

Oznamy prijíma
administracia

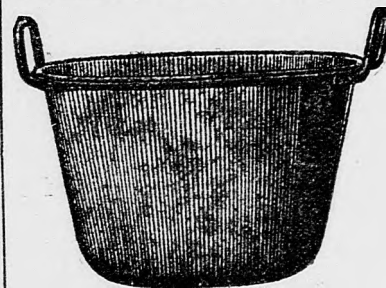
„Kreštan“

BUDAPEST,

Szentkirályi-utca 28.

Nehrdzateľný ocelový kotál

Cena 3.65 kor. po kgr.

K objednaníu: u **Pavel Sohr** obvodu ocelového tovaru **Somogyszil.**

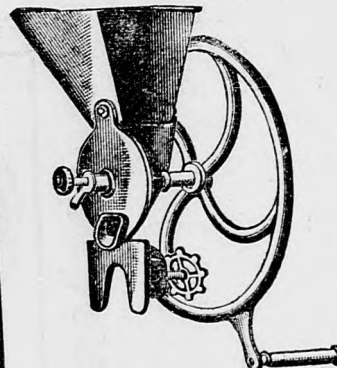
Zásielky s poštovou dobierkou, pri objednaní od každého kusa treba poslať 5 korún závdavku. Cieľom najprímeranejšie je objednávky prevádzať na poštovej poukázke. Objednávateľ presne a zreteľne vypísať má meno, udať bydllo, o. poštu a železničnú stanicu.

Z vnútra a z vonku cinkovaný

takej trvácnosti, ako kotál modený, ba má väčšie prednosti, ako tento, bo čo do stálosti a pevného vyhotovenia vydrží každú konkurenciu.

Priemer v centim.	Prázd.obsah v. litroch	Váha v. kilogr.
40	30	6
44	35	7
48	40	8
52	50	9
56	60	11
62	70	13
68	80	14

Ručný stroj k šrotovaniu

hodí sa ku šrotovaniu zrna každého druhu obilia vo fajnosti dľa ľubosti, ponevác stroj dokonáie možno regulovať. Veľkej schopnosti práce, ľahko ku hnatíu, tak že aj dieťa môže na ňom šrotovať po fajnosti múky. V každom hospodárstve a v každej domácnosti pri dochovávaní drúbeže a ošípaných tento stroj je nevyhnutne potrebný. Cena so zárukou a zaobalením 80 kor. Stroj ku vybaveniu väčších prác pripevnený na nohách 140 korun.

Tieto stroje zhotovuje a rozposiela

Imrich Tóth, Jászalsószentgyörgy.

Pri objednaní prosím zreteľne udať adresu a železničnú stanicu.